

IGNIS FATUUS ANEB PETRA KLABOUCHOVÁ VÁBÍ DO BAŽIN

Petra Klabouchová: Ignis fatuus
Host, Brno 2024, 358 s.

Martina Tyna Doležalová

Položit si hlavu do trávy „vonící podzimem a zasněně hledět někam vzhůru, nad vršky staříčkových smrků“, tak jako nechává autorka spočívat mladého muže v proscénii. A hned vzápětí se vyjasňuje, jaká hra se tady bude hrát: „Usmíval se. V té skoro ještě chlapecké tváři měl klid, všechny sny i krásu mládí a dvě bzučící masařky. Třetí z něj právě vylezla mezi jeho mrtvolně bílými rty.“ (s. 11)

Petra Klabouchová předeslala vydání své nové knihy prohlášením, že hodlá zjistit, zda dokáže čtenáře svým psaním vystrašit. Přitom by se dal účinek děsivých témat v jejich dílech pokládat za dávno ověřený. Ve dvou knihách upířích vyprávěnek z roku 2014 hrůza jen zlehka vystrkuje růžky, přece jen to jsou příběhy pro děti. Následovně si ovšem autorku děsivá témata přehazují z ruky do ruky jako Erinye, v titulech *Anglická zahrada* (2020), *Prameny Vltavy* (2021) a *U severní zdi* (2023) si čtenář hrůz a brutality může užít dosyta.

Čtenáři, jenž sytý není, bude tedy přidáno. Nenechá-li se zmást a odradit prologem, jenž se zdá mířit na úplně jinou cílovou skupinu: „Tady se bránou mezi šumavskými hvozdy vchází do světů neznámých, tolik podivných, že je lidské srdce obejmout neumí, mysl nechápe.“ (s. 10) Pokud si autorka chtěla vyzkoušet vybroušený, lehce archaický styl a jazyk šumavského barda Jana Vrby, pak se zadařilo, i kontrast s bezprostředně následujícím popisem masařčích hodů funguje.

Stylový skok hluboký je zároveň první indicií, že v příběhu nebude vše, jak se na první pohled chce jevit. Zpětně lze nalézt ještě indicii nultou, a sice v názvu a v úvodní citaci použitou latinu, která se blýská jako slavnostní háv. Navrchu lesk a vespod bída. Vespod... bažina.

Právě do ní autorka posílá skupinu pěti vědců. Obaluje přitom masem příběhu kostru mnohde tradované, i když nikde neověřené zprávy, že na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let byla do bažin zakázaného území kolem šumavské říčky Křemelné taková skupina skutečně vyslána komunistickou StB. Úkol zněl prozkoumat, a hlavně vysvětlit neovysvětlitelné světelné úkazy, které tehdy údajně pozorovalo mnoho svědků.

Podobně reálný nebo poloreálný skelet má většina dílčích událostí, jak autorka sama

uvádí. Informuje o nich paralelně i prostřednictvím vložených textů, psaných formou úředních záznamů a tištěných tučným písmem.

Dialogy neskřípou, děj většinou hladce běží před očima jako film, je nahlížen střídavě pohledem různých postav. Nejčastěji se v centru dění ocitá bioložka Květa, její pasáže jsou jako jediné psány ich-formou. Autorka se snažila jednotlivé aktéry odlišit a charakterizovat použitím individualizovaného jazyka, přičemž přehnalva vadu řeči jednoho z vědců: „Ttys nám ale dala, Kkkvěto. Přes hhhodinu jsme tě hhhledali“ (s. 117), a to má pak za následek nechtěně humorný účinek. Sem tam text koření i záměrný humor, většinou černý, případně ostře sarkastický.

A jak dopadá proklamovaný záměr postrašit čtenáře? Přece jen, aby se o postavy bál, potřebuje nejdříve mít proč se o ně bát, vytvořit si k nim pozitivní vztah. Autorka se o to pokouší snad jen u zmíněné vědkyně Květy. Ta hraje o emoční body prostřednictvím svého mateřství, které je sice exponováno jen letmo, zato se důkladně připomíná – Květa v těžkých chvílích často vzpomíná na malou dcerku. Přitom je pozoruhodné, že na svého muže, jenž se v době její nepřítomnosti o dítě stará, si nevzpomene ani jednou.

Vědců se do bažin vydává pět, přesto během čtení o jejich výpravě možná někdo pomyslí na deset malých černoušků. Na rozdíl od Agathy Ch. servíruje Petra K. daleko podrobnější, až naturalistické líčení jejich útrap: „Levá se v koleně vyvrátila do nepřírozeného úhlu. Kolenní kloub se protočil. Poslední tah praskajících vazů [...]. Holenní kost se zlomila a ostrou hranou jako teplý nůž máslem projela tkáň i kůži.“ (s. 162)

Leccos by se dalo příběhu, tak jak jej Petra Klabouchová vypráví, odpustit. I kdyby jen kvůli kvalitně řemeslně odvedené práci.

Co se ale neodpouští, je nefér hra. Už v anotacích ke knize se opakuje motiv zdůrazňující aspekt „osobní“ pomsty krajiny, najdeme jej v prologu: „Zdejší lid nezná vládce, boha ani světského hříchu, zde právo člověčí neplatí a nikdy neplatilo, jen zákon hor“ (s. 9); třetí i ze zadní strany obálky: „Zdejší kraj nezapomíná. Tentokrát se bude mstít sama Šumava.“ Libivá slova s pomádou patosu. Jenže! Šumavě ve skutečnosti nikdo v příběhu neublíží. Mnohdy ani ten, komu bylo ublíženo, nemá se Šumavou nic společného. A vyplývá snad z děje, že původcem násilných činů je ona?

Předstírání, že akty násilí vyplývají z jakéhosi vyššího principu mravního, je má snad ospravedlnit, posvětit, dodat jim punc vznešeného smyslu. Prastará a hojně užívaná finta.

Zatímco čistá hra by byla prohlásit: „Máte chuť číst o zabíjení, upalování, vyvrhování a vaření lidí? Tumáte, poslužte si – a žádné vznešené pohnutky v tom nehledejte.“

Kdyby se náhodou někdo těšil na stylové sklenutí, tedy že v závěru znovu zazní pasáž v duchu přírodní lyriky prologu, bude zklamán. Dočká se totiž spíše resignace na jakýkoli styl. Jako by epilóg chtěl být místy novinovou zprávou, jindy se tváří drsně anebo se rozněžňuje, a pravda, sem tam jím probublává i ta přírodní lyrika. A na jejím konci zase známý refrén: „Možná se z toho nic nestalo, možná ano, pravdu vědí jen šumavské kopce a divoké vody Křemelné. Ta dál zurčí do lesního ticha píseň o dávných tajemstvích. Nerušte ji prosím. Nemá to ráda. Nezapomíná. A lesy kolem už zas vaří mlhu.“ (s. 330)

To není fér. Krajina je nevinná, to jen všeliaké ignes fatui, bludné ohně, bludičky, lákají do bažin. A slovo bažina tady zdaleka nemá jediný význam. ■